

'PRIJETE NAM i provaljuju u stanove, ali gore je novinarima u Rusiji i Južnoj Americi nego nama u Srbiji'

Razgovarala **ZRINKA VRABEC-MOJZEŠ** Fotografije **SEEMF I MILOŠ TEŠIĆ**

Prošloga tjedna u Beogradu je održan 15. SEEMF - South East Europe Media Forum - pod nazivom „Lekcije naučene tijekom pandemije: bolja komunikacija, pobjeđivanje dezinformacija i borba za kvalitetno novinarstvo u jugoistočnoj i srednjoj Europi“, a sudjelovali su brojni novinari i urednici iz zemalja regije. SEEMO - South East Europe Media Organization (Medijska organizacija jugoistočne Europe) sa sjedištem u Beču, osnovana je 2000. godine u Zagrebu, a od 2007. godine tradicionalno održava medijske forume u glavnim gradovima zemalja regije. Ovogodišnji forum bio je zajednički projekt Fondacije Konrad Adenauer, Centralnoeuropske inicijative (CEI) i SEEMO-a, a skup su podržali i International Media Center (IMC), SECEPRO (South East and Central Europe PR Organisation), kao i EBU (Europsko udruženje javnih televizija).

Sudionik jednog od panela bio je i Stevan Dojčinović, glavni i odgovorni urednik KRIK-a, Mreže za istraživanje kriminala i korupcije u Srbiji. KRIK je neprofitna nevladina organizacija, višestruko nagrađivana za svoj rad, a osnovao ju je tim novinara radi unaprjeđenja istraživačkog novinarstva u Srbiji. Dio je međunarodne novinarske mreže Organized Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP), koju čine neprofitni istraživački centri i nezavisni mediji iz dvadesetak zemalja svijeta, od Balkana i istočne Europe do srednje Azije. OCCRP je pomogao osnivanju KRIK-a i njegovu razvoju. U fokusu rada KRIK-a su organizirani kriminal i korupcija u Srbiji, zbog čega su često izloženi prijetnjama vlasti i kriminalnog podzemlja, osobito ozloglašenog Belivukova klana o kojem su prvi pisali. Stevan Dojčinović rođen je 1985. godine u Kruševcu, gdje je i odrastao. Istraživačkim novinarstvom

bavi se od 2008. godine, a 2014. godine napisao je knjigu „Šarić - kako je balkanski kokainski kartel osvojio Evropu“. Dobitnik je više priznanja, uključujući međunarodnu Nagradu za izuzetne zasluge u istraživačkom novinarstvu u 2018. godini koju su mu dodijelili SEEMO i Centralno-europska inicijativa (CEI), zatim Data Journalism Award 2017., nagrade za etiku i hrabrost „Dušan Bogavac“, nagrade „Duško Jovanović“ 2015. godine, regionalne nagrade „Jug Grizelj“ 2013. i triju nacionalnih Na-

'NEKI TABLOIDI SU srpski specifikum i ne vjerujem da išta slično postoji u zemljama regije. Nigdje na Balkanu ne postoje mediji koji su plaćeni da pišu protiv drugih medija i novinara, osobito tako brutalno kao kod nas'

grada za izuzetnost u istraživačkom novinarstvu 2011., 2012. i 2016. godine. Kao član istraživačkog tima OCCRP-a 2015. godine nagrađen je međunarodnim priznanjima European Press Prize i Global Shining Light Award. Jedan je od sedmero članova međunarodnog istraživačkog tima koji je na svjetskoj konferenciji istraživačkog novinarstva u Kijevu 2011. osvojio nagradu „Daniel Perl“ za prekogranično istraživačko novinarstvo. Od 2012. do 2015. godine bio je glavni i odgovorni urednik

Centra za istraživačko novinarstvo Srbije (CINS). Tijekom SEEMF-a u Beogradu dao je intervju tjedniku Nacional.

NACIONAL: Glavni ste urednik istraživačkog portala koji se bavi opasnim temama u Srbiji. Nakon svega što se događalo posljednjih mjeseci, koliko se vi i vaše kolege osjećate ugroženo - i od podzemlja i od vlasti?

Opcenito, svi nezavisni mediji osjećaju se u Srbiji prilično ugroženo, ali ipak ne kao naše kolege u Rusiji ili Južnoj Americi. U Srbiji se sigurno nije lako baviti novinarstvom, ali s obzirom na to da je KRIK dio međunarodne novinarske mreže Organized Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP), koju čine neprofitni istraživački centri i nezavisni mediji iz dvadesetak zemalja svijeta, i da surađujemo s novinarima iz najugroženijih područja, svjesni smo da Balkan možda i nije najgore mjesto na svijetu za ovaj posao. Trenutačno je mnogo teže raditi u Rusiji, odakle sada bježe svi nezavisni novinari, a imamo i dosta kolega u Južnoj Americi, naprimjer u Meksiku, koji često stradavaju zbog toga što pišu. I u EU-u su neki naši kolege ubijeni zbog svog posla - na primjer, Jan Kuciak u Slovačkoj, s kojim sam surađivao u međunarodnoj novinarskoj mreži. Tako da ovo što se nama događa nije najgori scenarij, ali jest veliki problem. Ne smatram da smo mi kao redakcija u ovom trenutku životno ugroženi, iako dobivamo prijetnje na dnevnoj bazi i iako je mojim kolegicama iz redakcije provaljeno u stanove. No činjenica jest da smo žrtve pritisaka koje dolaze prvenstveno od vlasti.

NACIONAL: Bili ste i na meti režimskih medija i tabloida - doslovno se pisalo da crtaju metu na vama i na vašim kolegama. Što ste konkretno doživljavali?

Ti tabloidi su doista srpski specifikum i ne vjerujem da išta slično postoji u zemljama regije.

STEVAN DOJČINOVIĆ, glavni i odgovorni urednik KRIK-a, Mreže za istraživanje organiziranog kriminala i korupcije u Srbiji, za Nacional govori o pokušajima Vučićeve vlasti i podzemlja da njega i njegove kolege novinare zaplaše prijetnjama i brojnim sudskim tužbama

► 'U SRBIJI SE SIGURNO NIJE LAKO BAVITI NOVINARSTVOM, ALI S OZBIROM NA TO DA JE KRIK DIO MEĐUNARODNE NOVINARSKJE MREŽE OCCRP I DA ŠURAJUJEMO S NOVINARIMA IZ NA JUGROŽENIJIH PODRUČJA, SVJESNI SMO TOGA DA BALKAN MOŽDA I NIJE NAJGORE MJEŠTO NA SVIJETU ZA OVAJ POSAO', REKAO JE STEVAN DOJČINOVIĆ

Stevan Dojčinović interview

Mislim da nigdje na Balkanu ne postoje mediji koji su plaćeni da pišu protiv drugih medija i novinara, osobito tako brutalno kao kod nas. Ne znam koliko su vaši čitatelji upoznati s time, ali kada bi samo pogledali neku od naslovnica, naprimjer - Informera, vjerujem da bi se šokirali. Oni su toliko brutalni da neke prljave kampanje u Crnoj Gori - recimo, protiv Vanje Čalović koja je vodila MANS, nevladinu agenciju za borbu protiv korupcije - nijedan od lokalnih crnogorskih medija nije želio preuzeti. Zato je Informer osnovao svoj ogranak u Crnoj Gori, jer nisu mogli naći lokalnog partnera koji bi bio spreman toliko se nisko spustiti. Te su kampanje nezamislivo prljave tako da kada vas nazovu špijunom, plaćenikom CIA-e i Sorosa, to

više nikoga ne brine. To je neka osnovna razina na koju ja uopće više ne reagiram. Međutim, ono što je mnogo opasnije jest doslovce crtanje meta na čelu, koje ste spomenuli. Oni vas planski pokušavaju dovesti u situaciju u kojoj možete stradati, a da pritom oni sami, kao ni vlast koja ih podupire, ne prljaju ruke. Žele potpaliti atmosferu i javno mnijenje protiv vas tako da vas napadne ili ukloni netko drugi. A to mogu biti i pripadnici podzemlja, o kojima smo puno pisali.

NACIONAL: Kad smo već kod podzemlja, koje očitima ima jak politički utjecaj na elite u Srbiji i Zagrebu, posljednjih mjeseci mediji u regiji pisali su o vezama Belivukovog klana s vladom Aleksandra Vučića. Za njega je Belivuk navodno odrađivao neke prljave

poslove, između ostalog i na demonstracijama pred Skupštinom. Vi ste prvi o tome pisali, a onda su vas optužili da zapravo radite za Velju Nevolju?

Da, to je doista nevjerovatno, oni su preokrenuli pilu naopačke. O grupi Veljka Belivuka mi pišemo od 2016. godine. Bili smo prvi medij koji je pisao o tim kriminalnim krugovima. Sve to vrijeme grupa Veljka Belivuka imala je jaku podršku države. To su vlasti dugo negirale, a onda su nas krenuli napadati zato što se bavimo njima. Nekoliko godina kasnije - točnije, 2020. - preokrenuli su priču i nakon što se vlast krenula obračunavati s Belivukom, s kojim je ranije surađivala, te nakon što je on uhapšen, oni su krenuli nas povezivati s tom grupom. To je doista bilo crtanje mete na čelo, ne samo zato što

je ta kriminalna grupa izuzetno okrutna, iako ne pretjerano razgranata, već zato što je dio većeg Kavačkog crnogorskog klana. Oni su ubili preko 60 ljudi na najgore moguće načine, i u Srbiji i na cijelom Balkanu. Belivuk i Kavčani su u višegodišnjem ratu još od 2015. i ako vas kao novinara netko od njih bilo kako poveže s Belivukom, možete biti žrtva njihove osvete. Tabloidi su me mjesecima na silu željeli povezati s Belivukom i radili su neke nevjerovatne fotomontaže na kojima ja stojim s Belivukom. Bio je i jedan naslov u kojem su me nazvali „Sado-mazo francuski špijun“. To je bila svakako najluda konstrukcija. No jedna od najgorih bila je naslovnica sa strojem u kojem su pripadnici Belivukovog klana mljeli ljude. Na taj stroj stavili su naljepnicu KRIK. Ta je medijska hajka jako dugo trajala; još od ožujka ove godine iz broja u broj, iz tjedna u tjedan, oni su tvrdili da smo mi zapravo Belivukov portal. Cilj im nije bio samo ocrniti nas pred našim čitateljima, već i da staviti nas u kontekst u kojem možemo zbog toga stradati od druge strane. Najopasnija stvar koja se, po mom mišljenju, može dogoditi novinaru jest da on prestane biti percipiran kao profesionalac i da ga kriminalne grupe počnu gledati kao dio neke njihove priče.

NACIONAL: Javnošću je, pretpostavljam, u Srbiji lako manipulirati, s obzirom na to da tabloidi imaju veliku čitanost jer se obraćaju neobrazovanoj, siromašnoj, frustriranoj publici?

Oni su svakako najčitaniji i imaju najveće tiraže i taj dio javnosti njima vjeruje. Znao sam se naći u situacijama da raspravljam s nekima od tih ljudi i shvatim kako su oni uvjereni da je istina sve ono što su tabloidi o meni objavili. Ti njihovi čitatelji sigurni su da mi radimo s kriminalcima, da nas plaća CIA, da mrzimo predsjednika Vučića i da ga želimo srušiti. Naravno, nije nikakva tajna da iza tih tabloida i svega što oni objavljuju negdje u pozadini stoji Vučić i da su oni glasnogovornici njega i njegove vlade. Sve te medije vode Vučićevi prijatelji i za to dobivaju velika sredstva od države, koja u njih ulaže ozbiljan novac. Oni rade propagandu za Vučića i oni su njegova batina. To je potpuno jasno razvidno iz njihovih tekstova. Tim više da ja nisam nikada imao ništa osobno s tim izdavačima i zapravo ne poznajem te ljude. Iako godinama pišu svašta protiv mene, nikada nisam raspravljao s njima ni ulazio u konflikt. No kada se dogodilo ovo s Belivukom, ušao sam u neke Twitter rasprave s tim urednicima. Bilo je jasno da oni to odrađuju u ime vlasti.

NACIONAL: Na panelima u Beogradu moglo se čuti kako su mediji u Srbiji međusobno podijeljeni...

Da, to je teza koju vlast već godinama pokušava nametnuti - da u Srbiji postoje dvije vrste medija, oni koji podržavaju vlast i oni koji podržavaju opoziciju. To jednostavno nije točno. Mi podržavamo pravo javnosti na informaciju. Mi nikada nismo ni imali kontakte s opozicijom, koja je, usput, u Srbiji vrlo slaba. Često smo istraživali i ljude iz opozicije i otkrivali i njihove afere. Dakle, to je jedna lažna podjela koju vlast na silu radi kako bi nas u javnosti izjednačila s tim tabloidima. Tako nas ponižavaju

STEVAN DOJČINOVIĆ BIO JE SUDIONIJK JEDNOG OD PANELA NA PROŠLOTJEDNOM 15. SEEMF-u ODRŽANOM U BEOGRADU POD NAZIVOM 'LEKCIJE NAUČENE TIJEKOM PANDEMIJE...'

i to im je cilj. To je lažni narativ, jer u stvarnosti u Srbiji nisu nikada postojali medijski ratovi. Postoje novinari i mediji koji rade svoj posao i mediji plaćeni od vlasti čiji je zadatak da nas udaraju. Oni su mnogo čitaniji i moćniji, dakako. Mi ih u tome nikada nećemo moći dostići.

NACIONAL: Drugi slučaj u kontekstu kojeg se spominjalo vas i vašu redakciju jest slučaj Predraga Koluvije, kojem se sudi kao organizatoru kriminalne grupe koja je proizvodila marihuanu na imanju "Jovanjica". On je podnio tužbu protiv vas i redakcije KRIK-a zato što ste ga u vijesti o suđenju nazvali "optuženi narko-bos" i kao ođštetu traži 400 tisuća dinara. Kako to komentirate?

Koluvija je također jako zanimljiva priča jer je, poput Belivuka, imao snažne veze s našim vlastima. Mi smo to dokazali u nizu istraživačkih tekstova koje smo objavljivali. U slučaju Koluvije uhapšen je i niz ljudi iz sigurnosnih struktura - veći broj policajaca, kao i radnika obavještajnih agencija - civilne i vojne - koji su optuženi da su mu pomagali da proizvodi marihuanu. Optužnica Koluviju tereti za sada samo za proizvodnju, a ne i raspačavanje droge. Inače, to je bila jedna od najvećih zapljena u regiji, kada je na njegovu imanju nađena tona i pol marihuane. Proizvodnja je bila organizirana na najvišem nivou, high-tech imanje, doslovce. Jasno je da je i Koluvija imao podršku različitih struktura države i on je praktički bio neka vrsta državnog proizvođača. To se lako može vidjeti i po policajcima koji su ga štitili, jer su zapravo i oni bili uključeni u taj biznis na imanju. U jednom

snimljenom razgovoru jedan od pripadnika tajnih službi kaže Koluviji da se ne treba brinuti, s obzirom na to da je on „zdrava sistemska priča“.

NACIONAL: Ali on je ipak na kraju bio uhićen i optužen.

Točno, kako je ipak bilo nekih hrabrih policajaca, oni su ga na kraju ipak uhapsili i proveo je dvije godine u pritvoru. Nakon toga je pušten, što je skandal sam po sebi. Jer kada imate tako veliko suđenje za organizirani kriminal, sudska praksa je da se optužene vode kriminalnih grupa drži u pritvoru barem do prvostupanjske presude, ako ne i do krajnje. Dakle, oni su Koluviju pustili iz pritvora na samom početku suđenja. Pustio ga je jedan jako problematičan sudac, koji je donosio vrlo kontroverzne presude u različitim slučajevima, o čemu smo pisali u KRIK-u. Vama će biti najzanimljivije da je upravo on donio presudu kojom je oslobodio Stanka Subotića. Da ne ulazim u detalje, on i njegova supruga, koja je također sutkinja, posjeduju višestruko veću imovinu od svojih legalnih plaća, a mjeri se milijunima eura. Nota bene, Koluvijin odvjetnik je jedan od ljudi preko kojih Vučić ima utjecaj na sudstvo, a član je i Odbora koji bira suce. Nakon što je Koluvija izašao iz pritvora i našao se u kućnom pritvoru, prvo se krenuo obračunavati s policajcima, preko medija i svog kanala na YouTubeu na kojem se igra novinar. A onda je i podnio tužbu protiv KRIK-a zbog vijesti u kojoj smo koristili izraz "optuženi narko-boss", uobičajen u praksi zapadnih, osobito anglosaksonskih medija. Tuži nas zato što smatra da nismo poštovali presumpciju nevinosti, a očekujem i još tužbi, s obzirom na to da smo o njemu napisali petnaestak tekstova nakon teksta zbog kojeg nas je tužio. Bit će zanimljivo, u svakom slučaju.

NACIONAL: Vi ste, vjerujem, zasuti takvim SLAPP tužbama - kojima se i u Hrvatskoj, i u Srbiji, i u ostalim tranzicijskim zemljama nastoji financijski iscrpiti medije stalnim sudskim procesima i naposljetku uništiti. Kako KRIK stoji po tom pitanju?

Naravno, trenutačno ih imamo petnaestak. To nije samo Koluvija. Imamo bizarne slučajeve - tužio nas je šef Obavještajne agencije, s kojim smo imali već dva ročišta, jer smo objavili transkripte razgovora među članovima jedne kriminalne grupe, u kojima se njega spominje. Ti kriminalci su tu govorili o njemu kao nekom svom zaštitniku. A i

'NE PRIMAMO NIKAKVU pomoć osim od svojih čitatelja. Teško je to izdržati jer je meni kao uredniku dio svakog radnog dana rezerviran za bavljenje pitanjima sigurnosti i sudskim tužbama'

najmoćniji čovjek u zemlji Nikola Petrović, kum našeg predsjednika, pokrenuo je neku vrstu postupka protiv nas, tvrdeći da smo odali neke privatne informacije o njemu. To je, inače, njegova klasična tužba, kojom iscrpljuje medije. Imamo i prekršajni postupak protiv mene kao odgovorne osobe, i to financijske prirode, zato što nisam na vrijeme platio taksu od 280 dinara (dva eura) za opremu koju smo kupili u inozemstvu.

NACIONAL: Kako vi kao redakcija izdržavate sve te procese, prije svega financijski? Imate li neku pomoć iz Europe ili nekih međunarodnih nezavisnih institucija?

Nemamo nikakvu pomoć, osim od svojih čitatelja. Teško je to izdržati jer je meni kao uredniku svakoga dana dio radnog dana rezerviran isključivo za bavljenje pitanjima sigurnosti i sudskim tužbama. Od incidenata i prijetnji do velikog broja postupaka zbog kojih stalno idem po suđenjima. To uzima ogromno vrijeme i financijski nas iscrpljuje. Sada pokušavamo pronaći sredstva za sve te procese i to tako da zamolimo svoje čitatelje i donatore da se dio tog fundraisinga utroši samo na pravne procedure. Mi kada radimo neki projekt i planiramo neki serijal priča, onda obično u troškove uračunamo sve - od plaća do troškova puta, pa i troškove odvjetnika. To je do sada bila mala stavka, a od sada ćemo morati napraviti cijeli projekt za pravnu zaštitu i pokušati za njega putem donacija namaknuti novac. Budući da se radi o nezgodnim i kompliciranim pravnim slučajevima, ne možemo

uzeti baš najjeftinije odvjetnike. Trebaju nam iskusni ljudi, a oni su skupi. Ne možemo si dopustiti da na tome štedimo.

NACIONAL: Nedavno je cijelom regijom odjeknuo skandal oko uhićenja bivše državne tajnice srpskog ministarstva unutarnjih poslova Dijane Hrkalović, zbog navodnog prikrivanja dokaza ubojstva Vlastimira Miloševića 2017. za koje je bio osumnjičen Veljko Belivuk. Kako komentirate taj slučaj, s obzirom na to da se doista radi o visokopozicioniranoj dužnosnici, koja je, osim toga, vrlo atraktivna?

Mi smo dosta pisali o njoj, ali na to treba gledati kao dio priče o Belivuku i Kavačkom klanu. U svoje vrijeme ona je bila glavna u policiji. Bila je jača od ministra i mi smo, istražujući taj slučaj, razgovarali s dosta policajaca koje je ona doslovce maltretirala, iako tako ne djeluje u javnosti. U njeno vrijeme je Belivukov klan jako porastao i imao zaštitu države. Ona je osobno imala neke odnose s tim kriminalcima i bilo je logično da nakon hapšenja Belivuka privedu i nju. Belivuk ima vrlo ozbiljne optužbe za niz teških ubojstava i teško da će se izvući, no s Dijanom Hrkalović se očito igra neka politička igra. U stvarnosti, ako pogledate njen predmet, tu nema prevelikih optužbi. Odnosno, optužuju je da je utjecala na drugog policajca da prekasno dostavi neke dokaze. To je relativno sitno djelo, ali vjerujem da oni za nju imaju puno veće stvari. Ovo što vam govorim, to je moje tumačenje - ja mislim da ona nije prava meta. Čini mi se da preko nje pokušavaju doći do drugog igrača, koji je Vučiću

sada puno važniji, a to je bivši ministar policije i sadašnji ministar obrane Nebojša Stefanović. Postoji veliki sukob između predsjednika Vučića i njega. Zanimljivo je kako je dio policajaca koji su bili povezani s Belivukovom grupom, također u jednom trenutku bio optužen za neka manja nedjela, uhićen pa pušteni iz pritvora. I onda su se svi pojavili na istom mjestu - na kanalu Vučićevog čovjeka iz stranke Đukanovića na YouTubeu - i tamo krenuli optuživati Stefanovića. Moja je pretpostavka da se vlast pokušava preko Dijane Hrkalović obračunati sa Stefanovićem.

NACIONAL: Budući da radite opasan posao, da ste financijski i životno ugroženi, vjerujete li da postoji neka nada za medije u Srbiji ako jednom dođe do promjene vlasti?

Mislim da, bez obzira na to što je situacija doista loša, promjenom vlasti stvari mogu vrlo brzo krenuti nabolje. No pritom se ne oslanjam na opoziciju, koja je preslaba, ja se oslanjam na novinarstvo. U ovim okolnostima ne možemo ni mi previše toga učiniti jer smo doslovce zatvorena zemlja, ali malim popuštanjem vlasti, ma koja ona bila, kao i prestankom obračuna s medijima, čak i uz cenzuriranje javnog servisa i nekih mainstream medija, može doći do pomaka. Kad bi došla i neka loša vlast, koja ne bi baš čizmom išla na novinare, vjerujem da bismo mi kao struka mogli prilično popraviti scenu. Na kraju dana, zvučim kao optimist, ali nije mi jasno kada bi se to uopće moglo dogoditi.

VODEĆI INFORMATIVNI PROGRAM U ZEMLJI

N1 Televizija je **NAJGLEDANIJI** informativni program u Hrvatskoj!

N1 izvještava o događajima s **KREDIBILITETOM** i preciznošću.

Imamo najbolji news tim u regiji, u koji naši gledatelji imaju **POVJERENJE**.

Ističemo se **PROFESIONALIZMOM** u pripremanju i emitiranju TV sadržaja.